

Päätöksenteko suomalaisissa maatilayrityksissä

Leena Rantamäki-Lahtinen, Furkan Yigit, Timo Sipiläinen

Helsingin yliopisto, Taloustieteen osasto, PL 28, 00014 Helsingin yliopisto

e-mail: leena.rantamaki-lahtinen@helsinki.fi

Toimintaympäristön suurista muutoksista huolimatta perheyrittäjillä on edelleen keskeinen rooli ruuantuotannon ja maatalouden harjoittamisessa. Tämän tutkimuksen tavoitteena on kuvata perheyrittäjyyden roolia ja päätöksentekoa maatalousyrityksissä. Tutkimuksessa sovelletaan perheyrittäjien päätöksenteon teoreettisia lähestymistapoja. Tutkimuksen aineistona käytettiin vuoden 2021 keväällä kerättyä kyselyaineistoa (N=2052). Valtakunnallinen aineisto kuvaa kattavasti erilaisia maatiloja. Analyysit tehtiin pääkomponenttianalyysiä ja ei-parametrisia testejä käyttäen. Aineiston maatilat luokiteltiin soveltaen perheyrittäjyyden viitekehystä ja OECD:n määritelmää yksinyrittäjyydestä. Luokiksi muodostuivat: 1) perheyrittäjät, joiden maatilalla toiminnasta vastasi ja/tai jolla työskenteli useampi saman perheen jäsen (n=1190). Osalla perheyrittäjiä oli myös ulkopuolista työvoimaa, 2) yksinäisyrittäjät, joilla ei ollut lainkaan työntekijöitä eikä työhön osallistuvia perheenjäseniä (n=708), ja 3) yksinyrittäjät, joilla oli ulkopuolista työvoimaa mutta ei työhön osallistuvia perheenjäseniä (n=101). Perheyrittäjät ja niiden yksinyrittäjien tilat, joilla oli työntekijöitä, olivat sekä peltoalalla että kokonaistuotolla mitattuna isompia ja toimivat usein kotieläin- tai puutarha-tiloina. Tutkimuksessa tarkasteltiin vastaajien yrittäjyyteen liittyviä arvoja, jotka tiivistettiin pääkomponenttianalyysin avulla kolmeen muuttuun. Perheyrittäjissä ja työvoimaa palkanneilla yksinyrittäjillä korostuivat taloudellista kestävyyttä kuvaavat arvot suhteessa niihin yksinyrittäjiin, joilla ei ollut ulkopuolista työvoimaa. Ne olivat myös taloudellisilla mittareilla hieman paremmin menestyneitä ja niissä yrittäjät arvostivat enemmän yrityksen kasvua. Perheyrittäjissä korostuivat jatkuvuuteen ja tilan säilymiseen suvun hallinnassa liittyvät arvot. Sekä perheyrittäjissä, että ulkopuolisia työllistävien yksinyrittäjien maatilayrityksissä vastuun jakaminen perheen ulkopuolisille työntekijöille on vähäistä. Strategisen ja taktisen tason päätökset tehtiin joko perheen kesken tai yksin. Työntekijöille annettiin vastuuta lähinnä selkeiden käytännön töiden osalta. Suuressa osassa perheyrittäjissä pitkän ja keskipitkän aikavälin suunnittelu, tuotantomenetelmien valinta ja investointien toteutus tehtiin perheenjäsenten kesken. Perheenjäsenten kanssa yhdessä työskentely ja päätösten tekeminen olivat useimpien vastaajien mielestä melko tai erittäin tärkeitä ja ne korreloivat myös positiivisesti taloudellisen menestymisen ja kasvun kanssa. Perheyrittäjien johtamisessa jatkuvuuden arvostaminen näkyy myös strategiavalinnoissa. Perhe on parhaimmillaan voimavara, joka tuo tukea, joustavuutta ja mahdollisuuksia tilan toiminnan kehittämiseen. Toisaalta kun kriittiset päätökset tehdään vain perheen kesken, perheen ulkopuolisten työntekijöiden ja asiantuntijoiden osaamista ei välttämättä pystytä hyödyntämään täysimääräisesti.

Avainsanat: johtaminen, perheyrittäjyys, yksinyrittäjyys

Johdanto

Maatalouden harjoittamisella on ollut vahva yhteys perheeseen, sukuun ja heimoon aina siitä lähtien, kun maatalous kehittyi 8 000–10 000 vuotta sitten (Losch 2015). Temaattisesti perheen ja suvun yhteys maatalojen hallintaan, maataloustöiden tekemiseen ja maatalouden siirtyminen sukupolvelta toiselle esiintyy lähes kaikissa kulttuureissa. Näin on ollut myös Suomessa siinä vaiheessa, kun verotus keskittyi maaomaisuuteen, kantatilat ja kylät syntyivät. Vanhimmat kantatilat ovat säilyneet saman suvun omistuksessa aina 1500-luvulta asti (Mäkelä-Alitalo 2003, Orrman 2003).

Siitä huolimatta, että maatalouden toimintaympäristö muuttuu nopeasti, perheviljelmillä on nykyäänkin keskeinen rooli ruuantuotannossa ja maaseudun kehittämisessä. FAOn (2022) mukaan 90 % maailman 570 miljoonasta maatilasta on luokiteltu perheviljelmiksi ja ne tuottavat yli 80 % ruuasta sen arvolla mitattuna. FAO ja IFAD (2019) korostavat, että tulevaisuudessa perheviljelmillä on erityisen suuri painoarvo kestävien ruokajärjestelmien ja ravitsemuksen kannalta. Lisäksi perheviljelmät ovat kriittisiä kestävä kehityksen oikeudenmukaisuus- ja osallisuustavoitteiden näkökulmasta. Perheviljelmällä on monia määritelmiä. Joskus termillä viitataan vain pieniin tiloihin (Effland 2021). Perheviljelmiä on myös usein määritelty maatilaksi, joka on perheen hallinnassa ja jossa sama perhe vastaa viljelystä ja tekee pääosin tilan työt (Garner ja de la Campos 2014). Perheyrittäjien määritelmän keskiössä puolestaan ovat yrityksen omistukseen ja päätöksentekoon liittyvät teemat, yrityksen koosta ja yritysmuodosta riippumatta (mm. EC 2008).

Gassonin ym. (1988) sekä Suess-Reyesin ja Fuetschin (2016) mukaan perheviljelmistä voi pitää perheyrittäjyyden erityismuotona, vaikkakin niitä on tutkittu vain vähän tästä näkökulmasta. Perheyrittäjät eroavat ei-perheyrittäjistä

erityisesti päätöksenteon ja tavoitteiden osalta. Chrisman ym. (2008) mukaan perheyrittäjillä on yleensä useita strategisia tavoitteita, jotka ainakin osittain liittyvät myös perheeseen. Perheen sitoutuminen ja joustavuus voivat luoda yritykselle merkittäviä kilpailuetuja. Esimerkiksi Barros-Contrerasin ym. (2022) empiiristen tulosten mukaan perheyrittäjien erityinen vahvuus ja mahdollisuus kilpailuetuun on perheeseen liittyvä oppimismekanismi (familiness), joka rakentuu perheen ja yrityksen sisäisen ja ulkoisen tiedon karttumiselle, sosiaalisen tiedon integroimiselle ja sosio-emotionaalisen tiedon luomiselle ja säilyttämiselle. Toisaalta Chrisman ym. (2008) korostavat, että perheyrittäjyys voi myös luoda kilpailuhaittoja. Esimerkiksi ”Veri vettä sakeampaa” -ajattelu voi vaikuttaa uramahdollisuuksiin yrityksessä. Tämän vuoksi perheyrittäjä ei välttämättä pysty kilpailemaan parhaista työntekijöistä ja sitouttamaan heitä toimintaansa.

Suomalaisilla maataloilla työpanos oli keskimäärin 1.23 henkilötyövuotta vuonna 2016. Tuotantosuuntaakohtaiset erot ovat suuria, muu kasvinviljelytiloilla työskenneltiin kyseisenä vuonna keskimäärin 0.48 ja kasvihuoneyrityksissä 3.35 henkilötyövuotta (SVT 2022). Tilastojen perusteella voidaan arvioida, että osa suomalaisista maatilayrittäjistä on yksinäisyrittäjiä tai yksinyrittäjiä. Elinkeinonharjoittajien, freelancereiden tai start up -yrittäjien lukumäärän ja merkityksen koko talouden kannalta on arvioitu nousseen maailmanlaajuisesti. Vaikka yhteistä terminologiaa ilmiölle ei vielä ole, maatilayrittäjät on tunnistettu yhdeksi alaryhmäksi tätä joukkoa (Skrzek-Lubasińska ja Szaban 2019). Suomessa maatalous on usein rajattu yksinyrittämistä koskevan tutkimuksen ulkopuolelle (esim. Pärnänen ja Sutela 2014). Tässä tutkimuksessa tarkastellaan ilmiötä myös maatalousyritysten osalta ja sovelletaan seuraavia määritelmiä. Yksinäisyrittäjillä tarkoitetaan maatilayrittäjää, joka toimii yksin ilman palkattua työvoimaa tai perheenjäseniä (Tilastokeskus 2022). Yksinyrittäjällä tarkoitetaan maatilayrittäjää, jolla on ulkopuolista työvoimaa mutta ei työhön osallistuvia perheenjäseniä (OECD 2021).

Menneinä vuosikymmeninä perheviljelmien määritelmää, roolia ja merkitystä Suomessa on pohdittu maatalouden rakenne- ja tulopoliittisten tavoitteiden ja rajoitusten perusteena (mm. Torvela ja Mäki 1974, Heikkilä 1984, Puurunen 1990, Kettunen 1992, Peltola 2000, Väre 2000). EU-aikana tuottavuus- ja tulotavoitteen saavuttamiseen on tähdätty pitkälti tilakoon kasvun kautta. Uusimmissa komission politiikkatavoitteissa pienet ja keskisuuret perheviljelmät pyritään huomioimaan aiempaa paremmin (EC 2022). Vaikka politiikka on mahdollisesti jossain määrin muuttumassa, perheviljelmiin liittyvää tutkimusta on tehty melko vähän.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on kuvata perheyrittäjyyttä ja päätöksentekoa erilaisissa maatalousyrityksissä 2020-luvulla. Tutkimuksessa sovelletaan perheyrittäjien päätöksenteon teoreettisia lähestymistapoja, huomioiden myös yksin- ja yksinäisyrittäjyyden tematiikka. Tutkimuksessa on seuraavat alatavoitteet:

- 1) Pohditaan teoreettisesti vaihtoehtoja maatilayrittäjien luokittelun perheyrittäjyyden näkökulmasta ja näin luokitellaan maatilayrittäjiä uudella tavalla perheyrittäjien ja yksinyrittäjien johtamiin yrityksiin.
- 2) Tarkastellaan, onko muodostettujen luokkien välillä eroja päätöksenteossa, arvoissa ja toimintatavoissa.

Tutkimuksen näkökulma poikkeaa aikaisemmasta yleisesti käytetystä tilastollisesta perheviljelmän määritelmästä (Luke 2019), sillä esimerkiksi yhtiömuoto tai tilan koko ei ohjaa määrittelyä. Suomalaisia maatilayrittäjiä ei myöskään aiemmin ole juurikaan tutkittu yksin- ja yksinäisyrittäjyyden näkökulmasta.

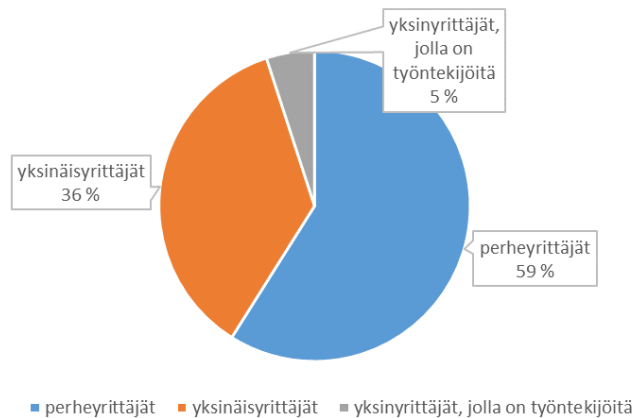
Materiaali ja menetelmät

Tutkimuksen aineistona käytettiin vuoden 2021 keväällä kerättyä sähköistä kyselyaineistoa (n=2052). Valtakunnallinen aineisto kuvaa kattavasti erilaisia maataloita. Kysely lähetettiin noin 20 000 maatilayrittäjälle. Otos oli poimittu satunnaisotannalla Maaseutuviraston rekistereistä. Vastausprosentti oli noin 10, mikä on tyypillinen sähköisille kyselyille. Katoanalyysin perusteella aineistossa on kattavasti erilaisia tiloja, joskin pinta-alaltaan pienempiä tiloja oli suhteessa vähemmän kuin perusjoukossa. Tilastollisissa analyysissä hyödynnettiin pääkomponenttianalyysejä ja ei-parametrisia testejä.

Tulokset

Aineiston maatilat luokiteltiin soveltaen perheyrittäjyyden viitekehystä sekä OECD:n (2021) ja Tilastokeskuksen (2022) määritelmiä yksinyrittäjyydestä. Teoreettisten määrittelyjen perusteella luokiksi muodostuivat: 1) perheyrittäjät,

joiden maatilalla toiminnasta vastasi ja/tai jolla työskenteli useampi saman perheen jäsen (n=1190) ja joista osalla oli myös ulkopuolista työvoimaa, 2) yksinäisyrittäjät, joilla ei ollut lainkaan työntekijöitä eikä työhön osallistuvia perheenjäseniä (n=708), ja 3) yksinyrittäjät, joilla oli ulkopuolista työvoimaa mutta ei työhön osallistuvia perheenjäseniä (n=101). Lisäksi aineistossa oli jonkin verran tiimiyrittäjiä eli yhteisyrittäjiä, joissa osapuolet eivät olleet sukua keskenään. Niiden määrä oli kuitenkin niin pieni, että niitä ei otettu mukaan tähän tilastolliseen tarkasteluun. Luokittelu perustui viljelijän omaan arvioon sekä ulkopuolisen työvoiman käyttöön Aineiston yrityksistä 59 % luokitettiin perheyrittäjiksi, runsas kolmannes yksinäisyrittäjien maatilayrittäjiksi ja 5 % sellaisiksi yksinyrittäjien luotsaamiksi yrityksiksi, jolla oli työntekijöitä (Kuva 1).

Kuva 1. Aineiston maatilayritysten jakautuminen luokkiin

Perheyrittäjät ja niiden yksinyrittäjien maatilayrittäjät, joilla oli työntekijöitä, olivat sekä peltoalalla että kokonaistuotolla mitattuna isompia kuin yksinäisyrittäjien yritykset (Taulukko 1) ja toimivat usein kotieläin- tai puutarhatiloina. Myös tilojen yhtiömuodoissa oli eroja (Taulukko 2). Jos perheyrittäjien määritelmänä pidetään sitä, että yritys on siirtynyt sukupolvelta toiselle, suurin osa aineiston yrityksistä oli perheyrittäjiä. Työvoimaa palkanneissa yksinyrittäjissä oli vähiten niitä, jotka olivat jatkaneet perheyrittäjästä.

Taulukko 1. Kokonaistuoton, peltoalan ja iän keskiarvo. Luokkien välisiä eroja on testattu Kruskal-Wallis-testillä ei-parametrisella testillä.

Muuttuja	Perheyrittäjät	Yksinäisyrittäjät	Yksinyrittäjät, jolla on työntekijöitä	P
Kokonaistuotto 2020, €	208 495	64 373	266 909	***
Peltoala 2021, ha	80	41	90	***
Ikä, vuotta	52	54	51	***
Alle 40-v osuus	17 %	11 %	17 %	***
Yli 65-vuotiaiden osuus	12 %	15 %	12 %	***

Tutkimuksessa tarkasteltiin vastaajien yrittäjyyteen liittyviä arvoja ja periaatteita, joita mitattiin yhteensä 9 väitelmällä, jotka tiivistettiin pääkomponenttianalyysin avulla kolmeen muuttuun: 1) itsensä toteuttamisen arvostaminen, 2) taloudellisen tuloksen arvostaminen, 3) perheyrittäjien jatkuvuuden arvostaminen. Kolmen komponentin malli selitti 74 % alkuperäisten havaintojen kokonaisuudesta, mitä voidaan pitää hyvänä (Everitt ja Dunn, 2001). Alkuperäisiä muuttujia mitattiin Likertin asteikolla 1 – 5 (1 = ei lainkaan tärkeä, 5 = erittäin tärkeä). Luokkia verrattiin keskenään muodostettujen komponenttipisteiden avulla (Taulukko 3). Perheyrittäjissä ja työvoimaa palkanneilla yksinyrittäjillä korostuivat taloudellista kestävyttä kuvaavat arvot suhteessa niihin yksinyrittäjiin, joilla ei ollut ulkopuolista työvoimaa. Perheyrittäjissä korostuvat jatkuvuuteen ja tilan säilymiseen suvun hallinnassa liittyvät arvot, toisin kuin muissa ryhmissä.

Pääkomponenttianalyysin lisäksi ryhmiä verrattiin koetun taloudellisen menestymisen ja kasvuhakuisuuden suhteen. Kasvuhakuisuutta mitattiin kahdella erillisellä muuttujalla, jotka liittyivät yrittäjä arvoihin tilakoon ja liikevaihdon kasvun suhteen. Koettua taloudellista menestystä mitattiin summamuuttujalla, joka rakentui kolmen taloudellista menestystä kuvaavan muuttujan avulla (Kaava 1). Lomakkeella kysyttiin arvoihin liittyvä kysymys: ”Miten hyvin olet onnistunut toteuttamaan maatilayrittäjäsi seuraavia asioita?”. Vastaukset arvioitiin Likertin asteikolla 1 – 5, (1 = ei lainkaan, 5 = erittäin hyvin). Tulosten perusteella perheyrittäjät olivat myös taloudellisilla mittareilla hieman paremmin menestyneitä ja niissä yrittäjät arvostivat enemmän yrityksen kasvua kuin muissa ryhmissä.

Taulukko 2. Yritysten yhtiömuoto, maatalan hankkiminen ja tuotantosuunta eri luokissa. Luokkien riippuvuutta on mitattu X²-testillä.

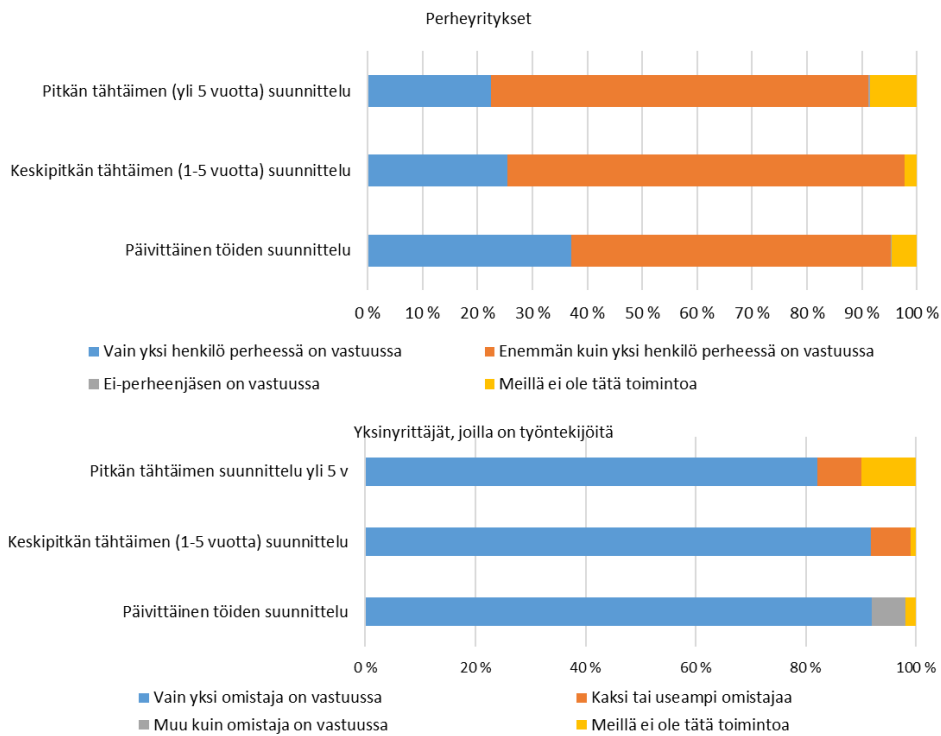
Muuttuja	Perheyrittäjät	Yksinäisyrittäjät	Yksinyrittäjät, jolla on työntekijöitä	P
n	1 190	708	101	
Yhtiömuoto, % luokan yrityksistä				***
Maatalouden harjoittaja, maatalousyhtymä tai kuolinpesä	95 %	100 %	92 %	
Osakeyhtiö, osuuskunta tai muu yhtiö	5 %	0 %	8 %	
Kuinka olette hankkinut maatilanne?, % luokan yrityksistä				**
Jatkoin perheyrittäjien toimintaa	90 %	89 %	81 %	
Ostin olemassa olevan tilan perheen ulkopuolelta	5 %	4 %	5 %	
Muulla tavoin	5 %	7 %	14 %	
Tuotantosuunta, % luokan yrityksistä				***
Viljantuotanto	40 %	62 %	29 %	
Muu kasvinviljely	17 %	23 %	20 %	
Puutarhatuotanto (kasvihuone + avomaa)	5 %	1 %	16 %	
Maidontuotanto	18 %	2 %	12 %	
Muu nautakarjalous	8 %	5 %	6 %	
Muu kotieläintuotanto	7 %	2 %	9 %	
Sekamuotoinen tuotanto ja muu	6 %	5 %	8 %	

Taulukko 3. Yrittäjien arvoja tilan taloudellista menestymistä ja yrityksen kasvua kuvaavien muuttujien keskiarvot. Tilastollisena menetelmänä on käytetty Kruskal-Wallis ei-parametrinen testiä.

Muuttuja	Perheyrittäjät	Yksinäisyrittäjät	Yksinyrittäjät, jolla on työntekijöitä	P
Tilakoon kasvun arvostaminen	2.68	2.33	2.48	***
Liikevaihdon kasvun arvostaminen	3.20	2.90	3.16	***
Taloudellisen tuloksen arvostaminen	0.06	-0.11	0.07	**
Itsensä toteuttamisen arvostaminen.	0.02	-0.03	-0.06	
Perheyrittäjien jatkuvuuden arvostaminen.	0.08	-0.11	-0.21	***
Koettu taloudellinen menestyminen	3.06	2.75	3.00	***

$$\text{Taloudellinen menestys} = \frac{(\text{Paras mahdollinen taloudellinen tulos} + \text{ Riittävä elintaso} + \text{ Toiminnan kannattavuus})}{3} \quad (1)$$

Sekä perheyrittäjissä, että ulkopuolisia työllistävien yksinyrittäjien maatilayrittäjissä vastuun jakaminen perheen ulkopuolisille työntekijöille oli vähäistä. Strategisen ja taktisen tason päätökset tehtiin joko perheen kesken tai yksin (Kuva 2). Työntekijöille annettiin vastuuta lähinnä selkeiden käytännön töiden osalta. Suuressa osassa perheyrittäjiä pitkän ja keskipitkän aikavälin suunnittelu, tuotantomenetelmien valinta ja investointien toteutus tehtiin perheenjäsenten kesken. Perheenjäsenten kanssa yhdessä työskentely ja päätösten tekeminen olivat useimpien vastaajien mielestä melko tai erittäin tärkeitä, ja ne korreloivat myös positiivisesti taloudellisen menestymisen ja kasvuhaluuden kanssa (Taulukko 4). Osa yksinyrittäjistä puolestaan sai tukea päätöksentekoon perheeltään tai muulta taholta, vaikka työskenteli tilalla yksin. Näillä yrittäjillä yhtiömuoto oli usein kuolinpesä tai maatalousyhtymä.

Kuva 2. Vastuun jakautuminen operatiivisessa, taktisessa ja strategisessa tason suunnittelussa

Taulukko 4. Perheenjäsenten kanssa työskentelyn ja asioista päättämisen korrelaatiot kasvuhaluukkuuden ja koetun taloudellisen menestymisen välillä (Spearmanin korrelaatiokerroin)

	Tilakoon kasvun arvostus	Liikevaihdon kasvun arvostus	Koettu taloudellinen menestyminen
Työskentely perheenjäsenten kanssa	0.092***	0.154***	0.188***
Asioista päättäminen yhdessä perheenjäsenten kanssa	0.038	0.124***	0.190***
Tilakoon kasvun arvostus	1	0.667***	0.225***
Liikevaihdon kasvun arvostus	0.667***	1	0.193***
Koettu taloudellinen menestyminen	0.225***	0.193**	1

Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli kuvata perheyrittäjyyttä ja päätöksentekoa erilaisissa maatalousyrityksissä 2020-luvulla. Teoreettisen lähestymistavan avulla maatilayrityksiä luokiteltiin uudella tavalla perheyrittäjien ja yksinyrittäjien johtamiin yrityksiin ja tarkasteltiin, onko muodostettujen luokkien välillä eroja päätöksenteossa, arvoissa ja toimintatavoissa.

Teoreettisen jaon perusteella muodostettiin kolme ryhmää: perheyrittäjät, yksinäisyrittäjät ja yksinyrittäjät, joilla oli ulkopuolista työvoimaa, mutta ei työhön osallistuvia perheenjäseniä. Jako mahdollistaa perheyrittäjien tarkastelun yhtiömuodosta riippumatta ja se poikkeaa aikaisemmin Suomessa käytössä olleesta yhtiömuotoon perustuvasta tilastollisesta tarkastelusta (Luke 2019). Tässäkin tutkimuksessa suurin osa maatilayrityksistä luokiteltiin perheyrittäjiksi, mutta yksinäis- ja yksinyrittäjien osuus oli kuitenkin merkittävä – noin 40 % aineiston yrityksistä.

Muodostetut ryhmät erosivat merkittävästi toisistaan niin tuotantosuuntarakenteen, tilakoon kuin yrittäjien arvojen ja menestyksen näkökulmasta. Myös maatalon perheyrittäjien johtamisessa jatkuvuuden arvostaminen näkyy myös strategiavalinnoissa, joka on linjassa aikaisemman perheyrittäjyyden tutkimuksen kanssa (Crisman ym 2008). Perhe on parhaimmillaan voimavara, joka tuo tukea, joustavuutta ja mahdollisuuksia tilan toiminnan kehittämiseen.

Toisaalta kun kriittiset päätökset tehdään vain perheen kesken, perheen ulkopuolisten työntekijöiden ja asiantuntijoiden osaamista ei välttämättä pystytä hyödyntämään täysimääräisesti.

Teoreettisen jaon perusteella muodostetut maatilayrittäjäryhmät tarjoavat käyttökelpoisen kehikon erilaisten maatilayritysten kehityksen ymmärtämiseen. Yksinyrittäjien määrä on muilla toimialoilla kasvanut koko 2000-luvun. Monet yksinyrittäjät ovat kasvuhakuisia, mutta kehittämismahdollisuuksia rajoittaa erityisesti oman työajan rajallisuus, yrityksen henkilöityminen yrittäjään ja työllistämisen kalleus ja riskialttius (Suomen Yrittäjät 2019). Myös maatilayrittämisen kehittämisen kannalta olisi hyvä ymmärtää paremmin sekä perheyrittäjiä, että yksinyrittäjiä.

Tässä tutkimuksessa oli käytössä vain yhden vuoden poikkileikkausaineisto. Jatkossa olisi tärkeää tutkia muutoksia pidemmällä aikajänteellä. Gasson ja Errington (1993) tuovat esille dynamiikan perheen elinkaareissa. Voidaan olettaa, että osa tällä hetkellä yksinäis- tai yksinyrittäjänä toimivista nuorista yrittäjistä saattaa elämäntilanteen muuttuessa siirtyä perheyrittäjien joukkoon ja vastaavasti perheyrittäjästä voidaan siirtyä yksinyrittäjiksi, kun olosuhteet muuttuvat.

Kiitokset

Lämmin kiitos kaikille tutkimusta edistäneille tahoille. Tutkimusta on rahoittanut Fanny ja William Ruthin säätiö. Olemme saaneet matkan varrella arvokkaita kommentteja ja havaintoja monilta kollegoilta. Haluamme kiittää erityisesti tutkimukseen osallistuneita maatilayrittäjiä, ilman heidän panostaan tutkimuksen toteuttaminen ei olisi ollut mahdollista.

Kirjallisuusviitteet

- Barros-Contreras, I., Basco, R., Martín-Cruz, N. & Hernangómez, J. 2022. Strategic management in family business. The missing concept of the familiness learning mechanism. *Journal of Family Business Management* 12: 67–89. <https://doi.org/10.1108/JFBM-10-2019-0066>
- Chrisman, J.J., Steier, L.P. & Chua, J.H. 2008. Toward a Theoretical Basis for Understanding the Dynamics of Strategic Performance in Family Firms. *Entrepreneurship Theory and Practice* 32: 935–947. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2008.00264.x>
- Effland, A. 2021. Small Farms/Family Farms: Tracing a History of Definitions and Meaning. *Agricultural History* 95: 313. <https://doi.org/10.3098/ah.2021.095.2.313>
- EU 2008. Family business. https://ec.europa.eu/growth/smes/supporting-entrepreneurship/family-business_fi
- EU 2022. The new common agricultural policy: 2023–27. https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/new-cap-2023-27_en
- Everitt, B.S. & Dunn, G. 2001. *Applied multivariate data analysis* (Vol. 2). Wiley Online Library. <https://doi.org/10.1002/9781118887486>
- FAO 2022. Family Farming Knowledge Platform. <https://www.fao.org/family-farming/background/en/>
- FAO & IFAD 2019. United Nations Decade of Family Farming 2019–2028. The future of family farming in the context of the 2030 Agenda. <https://www.fao.org/3/ca4778en/ca4778en.pdf>
- Garner, E. & de la Campos, A.P. 2014. Identifying the “family farm”: an informal discussion of the concepts and definitions. <https://www.fao.org/3/i4306e/i4306e.pdf>
- Gasson, R., Crow, G., Errington, A., Hutson, J., Marsden, T. & Winter, D.M. 1988. THE FARM AS A FAMILY BUSINESS: A REVIEW. *Journal of Agricultural Economics* 39: 1-41. <https://doi.org/10.1111/j.1477-9552.1988.tb00560.x>
- Gasson, R. & Errington, A. J. 1993. *The farm family business*. Wallingford: CAB International. 290 p.
- Heikkilä, A.-M. 1984. Perheviljelmän koko ja viljelijäperheen toimeentulon lähteet. *Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja* 48. Helsinki: Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos. 95 p.
- Kettunen, L. 1992. Suomen maatalouspolitiikka. *Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitoksen tiedonantoja* 185. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy. 148 p.
- Losch, B. 2015. Family Farming: At the Core of the World’s Agricultural History. In: Sourisseau, J.-M. (ed.). *Family Farming and the Worlds to Come* 1st ed. Springer Netherlands. 357 s. https://doi.org/10.1007/978-94-017-9358-2_2
- Luke 2019. Maatalous ja puutahayritysten rakenne. <https://stat.luke.fi/maatalous-ja-puutarhayritysten-rakenne>
- Mäkelä-Alitalo, A. 2003. Periytyminen ja naisen asema. In *Suomen maatalouden historia osa 1. Perinteisen maatalouden aika esihistoriasta 1870-luvulle*. s. 207–219
- OECD 2021. Self-employed with employees (indicator). <https://doi.org/10.1787/b7bf59b6-en>
- Orrman, E. 2003. Talonpoikainen maatalousyhteiskunta. In: Rasila, V., Jutikkala, E. & Mäkelä-Alitalo, A. (toim.). *Suomen maatalouden historia osa 1. Perinteisen maatalouden aika esihistoriasta 1870-luvulle*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. s. 115–127
- Pärnänen, A. & Sutela, H. 2014. *Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013*. Helsinki: Tilastokeskus. 157 p.

- Peltola, A. 2000. Viljelijäperheiden monitoimisuus suomalaisilla maataloilla. Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitoksen julkaisu 96. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy. 280 p.
- Puurunen, M. 1990. A comparative study on farmer' income. Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos julkaisu 62. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy. 114 p.
- Skrzek-Lubasińska, M. & Szaban, J.M. 2019. Nomenclature and harmonised criteria for the self-employment categorisation. An approach pursuant to a systematic review of the literature. *European Management Journal* 37: 376–386. <https://doi.org/10.1016/j.emj.2018.11.001>
- Suess-Reyes, J. & Fuetsch, E. 2016. The future of family farming: A literature review on innovative, sustainable and succession-oriented strategies. *Journal of Rural Studies* 47: 117–140. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2016.07.008>
- Suomen Yrittäjät 2019. Yksinyrittäjäkysely 2019. https://www.yrittajat.fi/wp-content/uploads/2021/09/yksinyrittajakysely_2019_0-1.pdf
- SVT 2022. Maa- ja puutarhayritysten rakenne, Maa- ja puutarhayritysten työvoima. Luonnonvarakeskus tilastotietokanta. Viitattu 30.3.2022. https://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/fi/LUKE/LUKE__02%20Maatalous__02%20Rakenne__04%20Maa-%20ja%20puutarhatalouden%20tyovoima/
- Tilastokeskus 2022. Yksinäisyrittäjä. <https://www.tilastokeskus.fi/meta/kas/yksyrit.html>
- Torvela, M. & Mäki, S. 1974. Perheviljelmän koko rationaalisessa maataloustuotannossa - Viljelmämalleihin perustuva tutkimus. https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/441860/mttl_julk30_1974.pdf?sequence=1
- Väre, M. 2000. Viljelijöiden tulotasoverailu. Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 242. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy. 168 p.